

Central European
Digital Media
Observatory

CEDMO Trends:

9. vlna očima Medianu

Espresso

OBSAH ZPRÁVY

1 Základní parametry

1.1 Specifika šetření

2 Aktuální trendy

3 Vnímané vystavení dezinformacím

4 Vnímání aktuálních narativů

5 Dezinformace, které nejčastěji zaujaly

1 Základní parametry

Název výzkumu: CEDMO Trends: Česká společnost v době změn (9. vlna)

Termín hlavního sběru dat: 8. 12. 2023 – 27. 12. 2023

Cílová skupina: populace 16+

Způsob výběru respondentů: kvótní výběr

Opora nastavení kvót: ČSÚ

Sledované kvóty: pohlaví, věk, vzdělání, kraj, velikost místa bydliště, užívání internetu, volební chování v parlamentních volbách 2021 a prezidentských volbách 2023

Metoda sběru: CAWI, panelový výzkum

Celkem platných dotazníků: 3 038

1.1 Specifika šetření

Zadavatelem je Univerzita Karlova, resp. výzkumné pracoviště CEDMO NPO a dodavatelem společnost MEDIAN. Vedoucí výzkumného týmu za Univerzitu Karlovu je Václav Moravec, vedoucí výzkumného týmu za MEDIAN jsou Štěpán Žádník a Přemysl Čech. Zadání dotazníku připravil zadavatel a jeho konečná verze byla sestavena ve spolupráci s dodavatelem. Administrace dotazníku probíhala elektronicky. Výběr respondentů byl proveden z Online panelu MEDIAN. Respondenti byli rekrutováni dle kvótního předpisu schváleného zadavatelem.

Tento projekt je financován z Nástroje pro oživení a odolnost EU.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

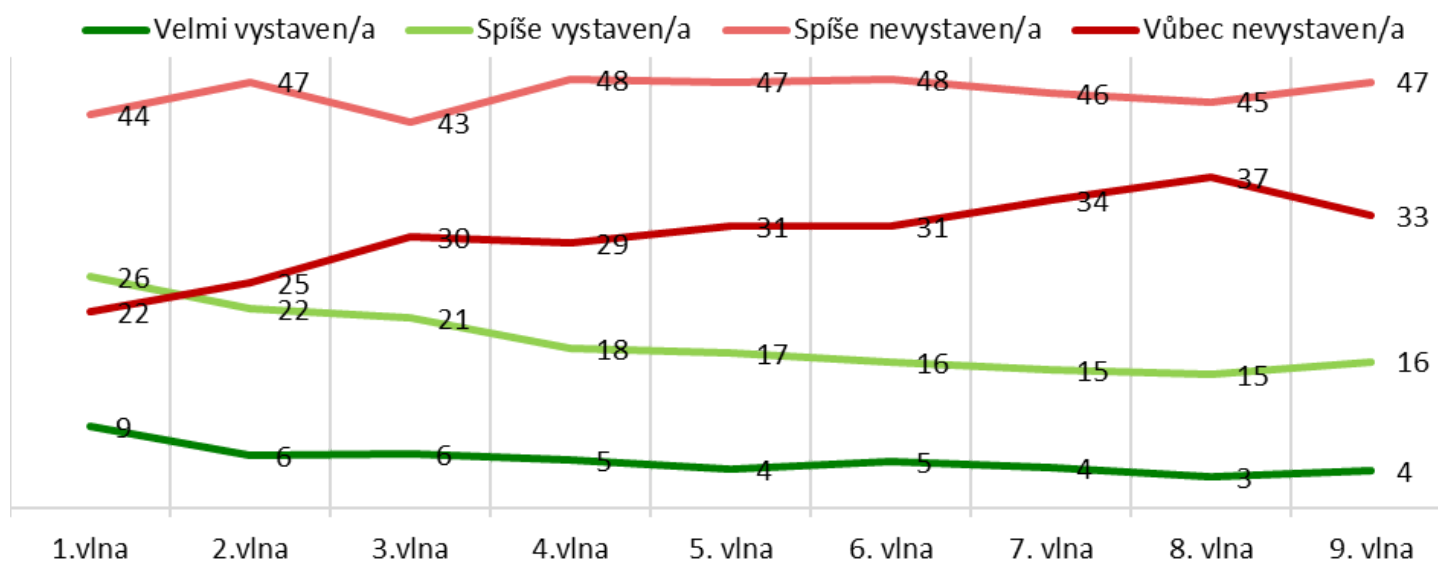
Národní
plán
obnovy

2 Aktuální Trendy

V deváté vlně výzkumu CEDMO Trends bylo potvrzeno několik trvajících trendů, ale také se objevují nastupující obraty.

- Zastavil se konstantní růst počtu lidí, kteří se necítí být dezinformacím vůbec vystaveni. V minulé vlně počet těchto lidí dosáhl maxima, v aktuální vlně se vrátil na hodnoty z vlny předminulé.
- Zastavil se i trend ubývajícího počtu lidí, kteří vnímají dezinformace jako závažný problém. Počet lidí, kteří dezinformace vnímají jako velmi závažný problém je v aktuální vlně výzkumu nejvyšší za posledních pět vln.
- Pokles počtu lidí, kteří se domnívají, že šíření dezinformací určitě ohrožuje bezpečnost ČR, se také zastavil.
- Povědomí o pravdivých mediálně komunikovaných narativích se z dlouhodobého hlediska jeví jako kolísavé.
- Z dlouhodobého hlediska roste vnímaná věrohodnost u pravdivých narativů. Věrohodnost u nepravdivých narativů se drží konstantní.
- Výrazně narostl počet deklarovaně zachycených dezinformací podporujících vládu Petra Fialy. Do této kategorie patří i odpovědi, podle kterých jde o falešné vykreslování pozitivního vývoje české ekonomiky.

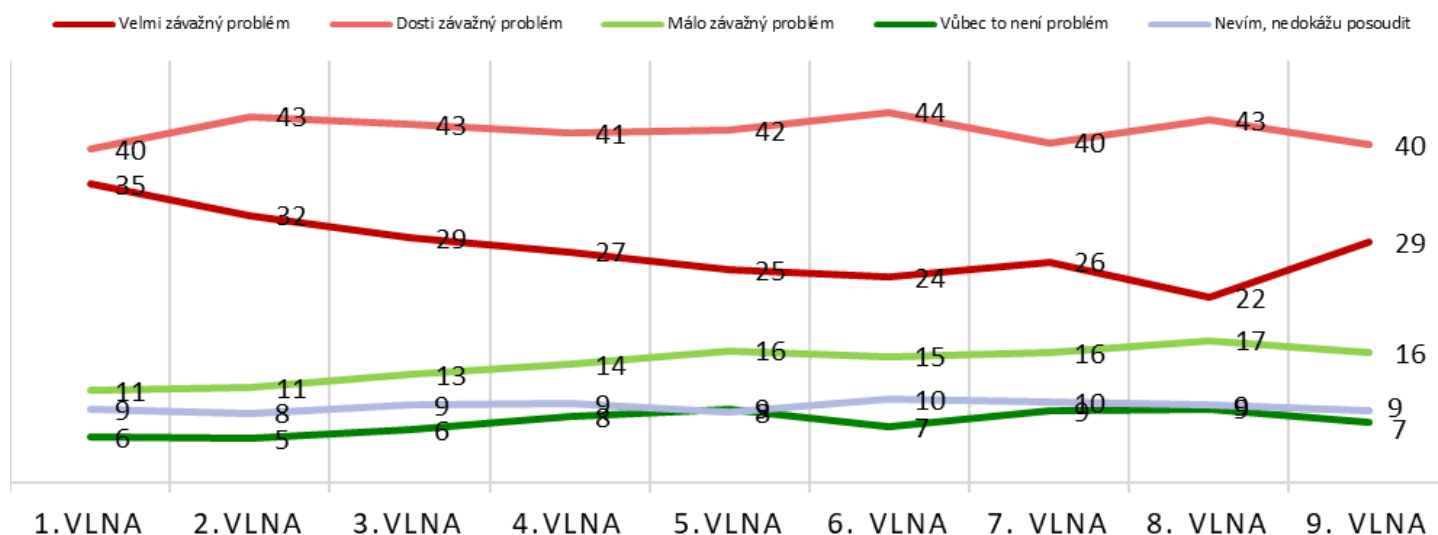
3 Vnímané vystavení dezinformacím

IP02. Do jaké míry jste v uplynulém měsíci podle Vašeho názoru byl/a, anebo nebyl/a vystaven/a účelově šířeným nepravdivým či manipulativním informacím (někdy též označovaným jako „dezinformace“) v médiích?

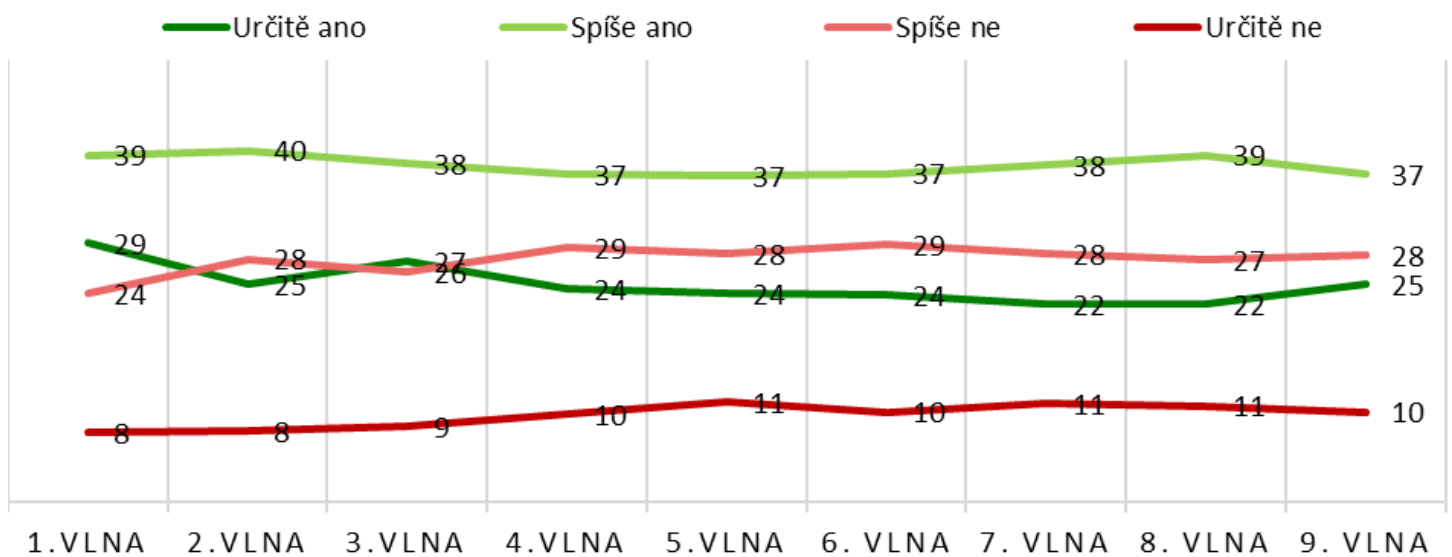
N=3038

Trend zvyšujícího se počtu respondentů, kteří uvedli, že se necítí být vůbec vystaveni dezinformacím se v této vlně zastavil. Po dosažení maxima v minulé vlně, kdy byl podíl lidí, co se vůbec necítí vystaveni dezinformacím, 37 %, klesl podíl těchto lidí v aktuální vlně na 33 %, což je hodnota nižší než v posledních dvou vlnách. Oproti tomu mírně vzrostl podíl těch, kteří byli dezinformacím „spíše nevystaveni.“ Pokles podílu těch, kteří se cítí být dezinformacím velmi vystaveni, se po minulé vlně nezopakoval a podíl těchto respondentů se vrátil na 4 %, což je hodnota shodná se 7. vlnou výzkumu. Stabilizace odpovědi „spíše vystaveni“ v posledních vlnách trvá.

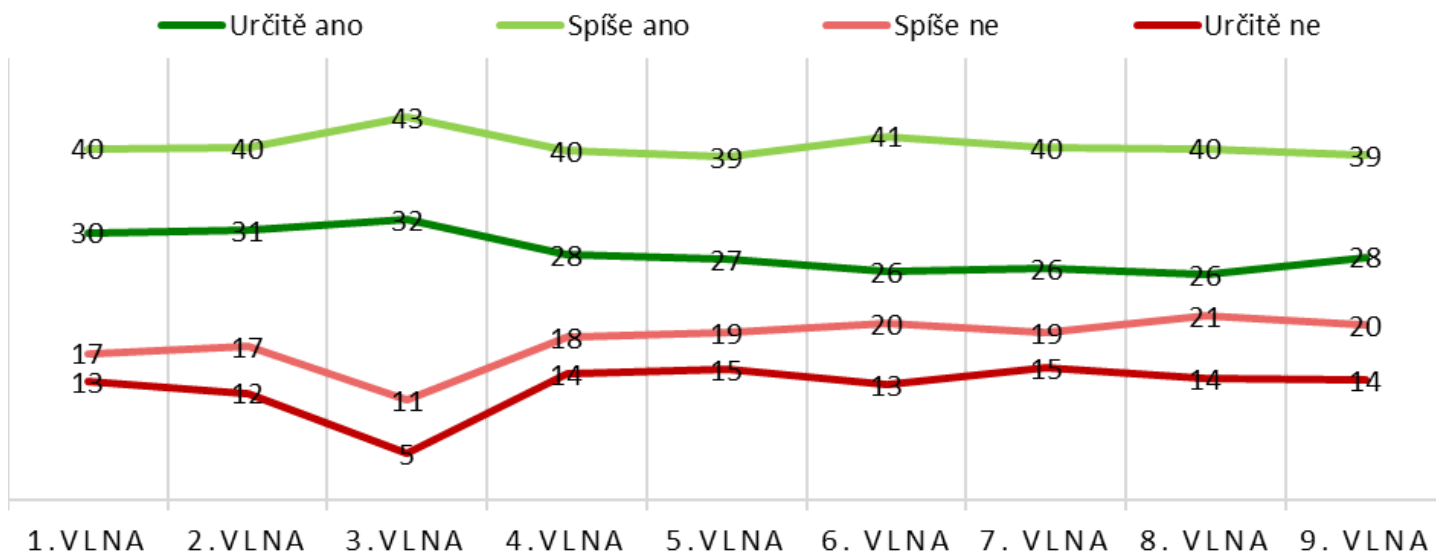
Oproti minulé vlně značně stoupl podíl respondentů, kteří považují dezinformace za velmi závažný problém, z 22 % na 29 %. Podíl těch, kteří dezinformace považují za dosti závažný problém v posledních 4 vlnách osciluje mezi 40 – 44 %, přičemž v aktuální vlně dosahuje hodnoty 40 %.

V minulé vlně dosáhl vrcholu podíl lidí, kteří dezinformace považují za málo závažný problém, když podíl těchto lidí činil 17 %, v aktuální vlně se tato hodnota vrátila na úroveň z předminulé vlny, tedy 16 %. Klesl i podíl lidí, kteří dezinformace vůbec nepovažují za problém.

Při porovnání všech devíti vln nelze u této otázky vyzorovat jasný trend, kterým se respondenti ubírají. Respondenti jsou v rámci měření poměrně konzistentní v případě hodnocení hrozeb plynoucích z dezinformací.

Více než 60 % respondentů považuje šíření dezinformací za ohrožení bezpečnosti České republiky (určitě + spíše ano), 38 % je přesvědčeno o opaku. Podobně jako v případě předešlých otázek k dezinformacím jej častěji za hrozbu pro bezpečnost ČR považují nejmladší ročníky ve věku 16 – 24 let, studenti a častí uživatelé internetu.

IP07. Je správné, když stát omezí nebo znemožní působení médií, která šíří nepravdivé či manipulativní informace (někdy též označované jako „dezinformace“)?

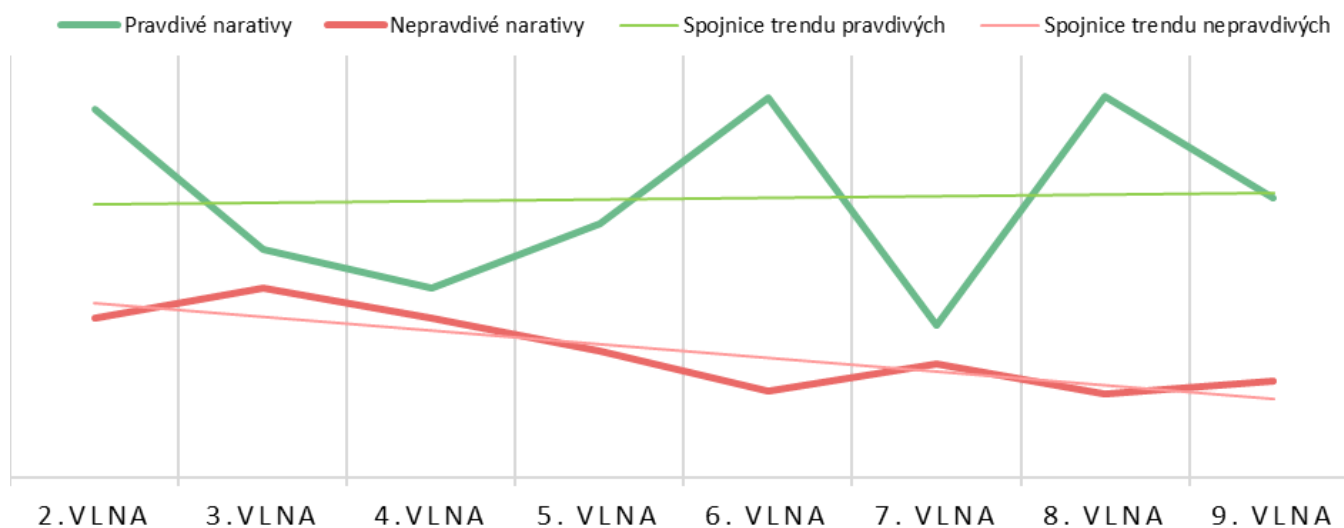
N=3038

I nadále více než dvě třetiny respondentů považují za správné, aby stát disponoval nástroji k omezení působení médií, která šíří nepravdivé či manipulativní informace.

V posledních šesti vlnách se pohledy respondentů v zásadě nemění.

Častěji jsou v aktuální vlně pro omezení médií, která šíří dezinformace, ženy, respondenti ve věku 35 – 44 let, nezaměstnaní a lidé, kteří často užívají internet.

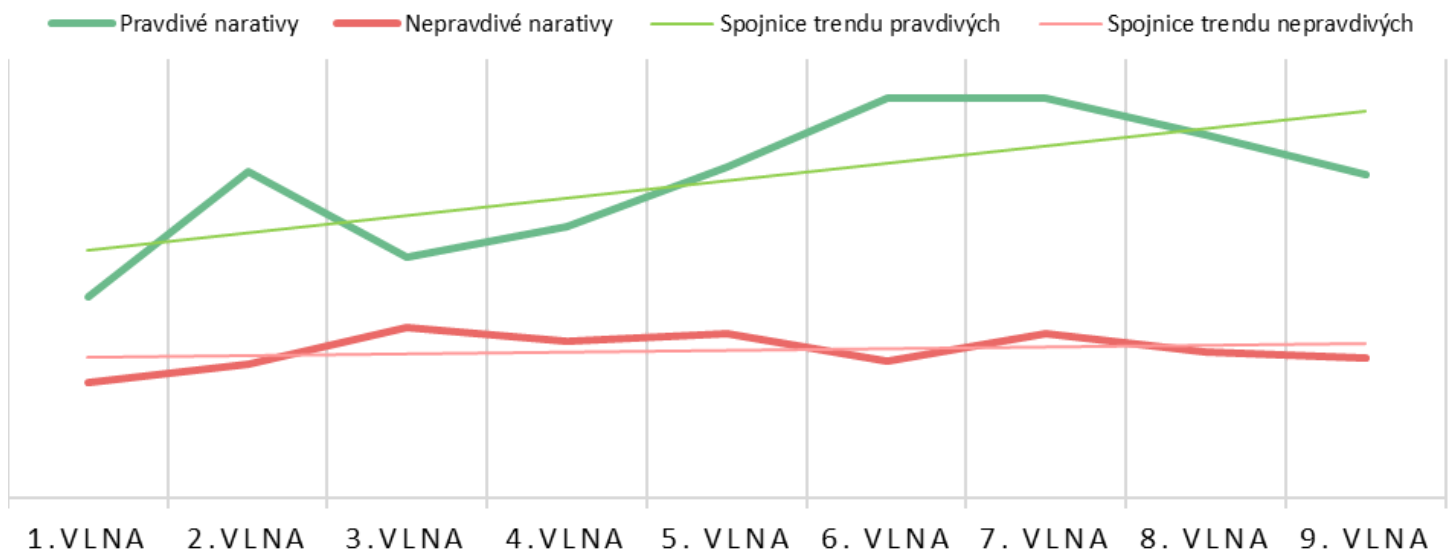
4 Vnímaní aktuálních narativů

Oproti předchozí 8. vlně výrazně pokleslo povědomí o pravdivých narativěch, ale stále nedosáhlo hodnot ze 7. vlny výzkumu. Povědomí o nepravdivých narativěch naopak vzrostlo, nikoli však razantně.

Obeznamenost s pravdivými narativy přesáhla 50 % pouze u informace o evropském výskytu bakterií, které způsobují zápal plic u dětí v Číně (51 %). Nejnižší obeznamenost z pravdivých narativů měla informace, že Pražský magistrát zakázal propalestinskou demonstraci zaměřenou na obhajobu hesla „From the River to the Sea Palestine will be free“, která dosáhla 27 %.

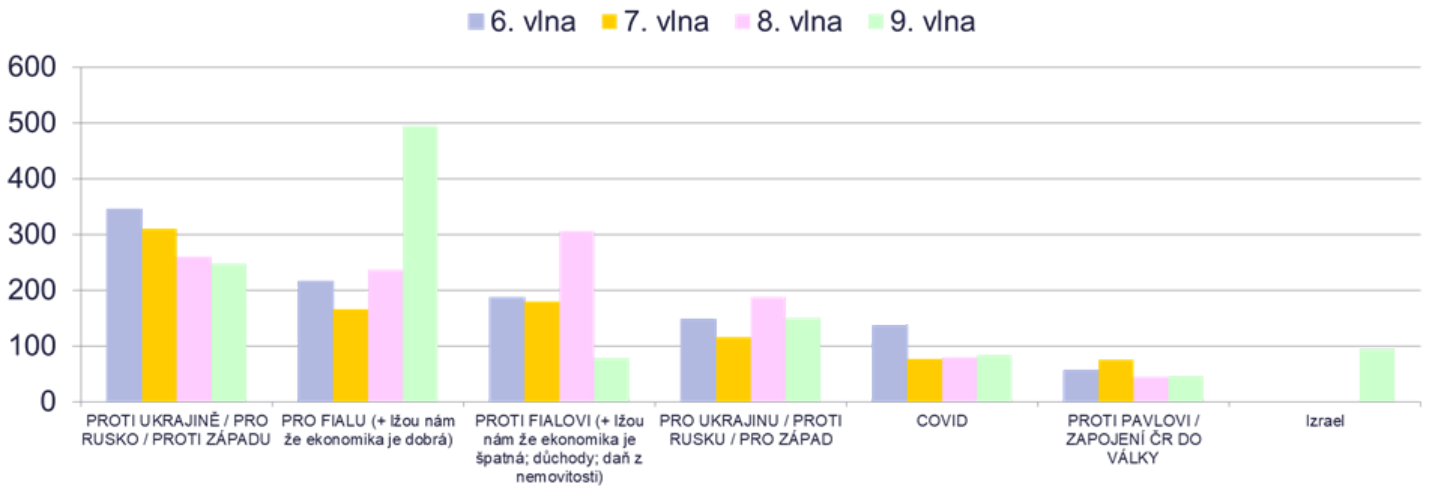
Nepravdivé narativy dosahovaly známosti od 25 % do 6 %, mezi ty známé patřila narůstající nespokojenost ukrajinských bezpečnostních a ozbrojených složek s prezidentem Zelenskym (25 %) a úmysl prezidenta Pavla zrušit platnost Benešových dekretů (21 %). Mezi ty nejméně známé patřil objev očkování proti COVID-19 podávaného vzduchem (6 %) a zvýšené hodnoty radiace důsledkem ostřelování skladu munice s ochuzeným uranem (6 %).

DEZ. Do jaké míry považujete následující zprávy za nevěrohodné, nebo naopak věrohodné?

Od 1. vlny sběru dat se příliš nezměnil trend, že respondenti považují pravdivé narativy za spíše věrohodné a všechny dezinformační narativy za spíše nevěrohodné. Oproti minulé 8. vlně se však velmi mírně snížila věrohodnost pravdivých narativů, stejně tak ovšem narativů nepravdivých. Průměrná důvěryhodnost pravdivých narativů dále klesá z 66 % v minulé vlně na 59 % ve vlně současné. Průměrná důvěryhodnost dezinformačních narativů poklesla z 27 % v minulé vlně na 26 % ve vlně současné.

5 Dezinformace které nejčastěji zaujali

IP01A. Popište vlastními slovy, jaké nepravdivá či manipulativní informace (někdy též označována jako „dezinformace“) Vás v uplynulém měsíci zaujala?

9. vlna přinesla změnu v pořadí četnosti dezinformací, které respondenti podle svých slov zachytili. Výrazně narostl počet deklarovaně zachycených dezinformací podporujících vládu Petra Fialy. Do této kategorie patří i odpovědi, podle kterých jde o falešné vykreslování pozitivního vývoje české ekonomiky. Množství odpovědí, které patří do této kategorie, je nyní 494. Od 6. vlny výzkumu jde o rostoucí trend. Naopak výrazně poklesl počet odpovědí, že respondenti zachytili dezinformace zacílené proti vládě Petra Fialy. Aktuálně jde o 78 takovýchto tvrzení.

Klesá počet deklarovaných dezinformací, které poškozují Ukrajinu, Ukrajince či mají za cíl podpořit válečné úsilí Vladimíra Putina. Takovýchto výroků jsme zachytili 248. Pokleslo také množství tvrzení, že respondent(ka) zachytil(a) dezinformaci ve prospěch Ukrajiny (151). Lze usuzovat, že zájem o válečné dění na Ukrajině mezi respondenty i dezinformátory pozvolna opadá.

Zaznamenání zpráv týkajících se COVID-19 (84) či směřujících proti prezidentu Pavlovi (46) a jejich vyhodnocení respondenty jako dezinformací se nadále drží na nízkých číslech, která jsou nicméně přibližně stejná jako v předchozích vlnách. Přibylo ovšem zachycených dezinformací, které se týkají konfliktu Izraele s Hamásem. Těch je dokonce 95. Mezi respondenty je patrné zmatení záplavou sdělení o této situaci, jakožto i nespokojenost s jejich vysokým množstvím.